

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 13 czerwca 2016 r. Sąd Rejonowy dla Łodzi - Widzewa w Łodzi w sprawie z powództwa M. P. i J. K. przeciwko J. J. i A. P. o zapłatę zasądził: od pozwanej J. J. na rzecz powoda M. P. kwotę 3.256,95 zł z ustawowymi odsetkami od 28 maja 2015 r. do dnia zapłaty, przy czym od dnia 1 stycznia 2016 r. z ustawowymi odsetkami za opóźnienie (pkt 1a), od pozwanej J. J. na rzecz powódki J. K. kwotę 3.256,95 zł z ustawowymi odsetkami od 28 maja 2015 r. do dnia zapłaty, przy czym od dnia 1 stycznia 2016 r. z ustawowymi odsetkami za opóźnienie (pkt 1b), od pozwanego A. P. na rzecz powoda M. P. kwotę 3.256,95 zł z ustawowymi odsetkami od 28 maja 2015 r. do dnia zapłaty, przy czym od 1 stycznia 2016 r. z ustawowymi odsetkami za opóźnienie (pkt 2a), od pozwanego A. P. na rzecz powódki J. K. kwotę 3.256,95 zł z ustawowymi odsetkami od 28 maja 2015 r. do dnia zapłaty, przy czym od 1 stycznia 2016 r. z ustawowymi odsetkami za opóźnienie (pkt 2b) oraz przyznał na rzecz adw. A. U. ze Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego dla Łodzi-Widzewa w Łodzi kwotę 738 zł tytułem zwrotu kosztów pomocy prawnej udzielonej pozwanej z urzędu (pkt 3).

Sąd Rejonowy ustalił, że w pozwie z 12 października 2011 r. M. P. i J. K. wystąpili przeciwko J. J., S. P., A. P. i A. S. o rozwiązanie zawartej z pozwanymi i E. M. umowy przedwstępnej sprzedaży nieruchomości położonej w Ł. przy ul. (...) i zwrot zadatku w kwocie 39.000 zł. W piśmie procesowym z 9 stycznia 2012 r. M. P. i J. K. rozszerzyli powództwo o kwotę 325.000 zł tytułem zwrotu nakładów na powyższą nieruchomość. Odpis tego pisma został doręczony pozwanej w dniu 16 kwietnia 2012 r., a pozwanemu w dniu 19 kwietnia 2012 r.

Następnie, pismami procesowymi z dnia 6 i 17 maja 2013 r. powodowie ponownie rozszerzyli powództwo o zapłatę odsetek ustawowych od kwoty 39.000 zł, od 29.06.2004 r. do dnia zapłaty.

Wyrokiem z 17.09.2013 r. Sąd Okręgowy w Łodzi zasądził m. in. od J. J. na rzecz powodów kwoty po 7.000 zł z ustawowymi odsetkami od 4.875 zł od dnia 17.04.2012 r. do dnia zapłaty, a od A. P. na rzecz powodów kwoty po 7.000 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 4.875 zł od dnia 20 kwietnia 2012 r. do dnia zapłaty.

Wyrokiem z 9 kwietnia 2015 r. Sąd Apelacyjny w Łodzi zmienił powyższy wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi m. in. w ten sposób, że zasądził od J. J. i A. P. na rzecz powodów kwoty po 14.887,50 zł, pozostawiając bez zmian datę początkową naliczania odsetek ustawowych.

Pozwani dokonali zapłaty na rzecz powodów kwot po 7.000 zł oraz odsetek ustawowych od kwot 4.875 zł zasądzonych wyrokiem Sądu Okręgowego w Łodzi wydanym w sprawie I C 1453/13 w dniu 22.11.2013 r. Natomiast w dniu 23.04.2015 r. pozwani zapłacili na rzecz powodów kwoty zasądzone wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Łodzi, sygn. akt I C 1505/13, czyli po 7.887,50 zł.

Sąd Rejonowy zważył, że podstawę orzeczenia o odsetkach stanowi art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c. Zasadą prawa cywilnego jest, że dłużnik popada w opóźnienie, jeżeli nie spełnia świadczenia w terminie, w którym stało się ono wymagalne. Niespełnienie świadczenia w terminie rodzi po stronie dłużnika konsekwencje przewidziane w art. 481 § 1 k.c., zgodnie z którym, jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Jeżeli stopa odsetek za opóźnienie nie była z góry oznaczona, należą się odsetki ustawowe (§ 2 art. 481 k.c.). W związku z tym, żądanie powodów zasądzenia skapitalizowanych odsetek ustawowych Sąd Rejonowy uznał za w pełni uzasadnione.

Pozwani popadli w zwłokę od następnego dnia po otrzymaniu odpisu pisma procesowego z 9 stycznia 2012 r., w którym M. P. i J. K. rozszerzyli powództwo o kwotę 325.000 zł tytułem zwrotu nakładów na nieruchomość. Powodowie wniesli o zasądzenie kwot po 3.256,95 zł tytułem odsetek ustawowych za okres późniejszy, tj. od dnia 27 maja 2012 r. Zasadne było zatem żądanie powodów zasądzenia skapitalizowanych odsetek ustawowych w przypadku kwot po 410,97 zł za okres od 27.05.2012 r. do dnia zapłaty, czyli 22 listopada 2013 r., a od kwot po 2.845,98 zł od 27.05.2012 r.

do dnia zapłaty, czyli 23 kwietnia 2015 r. Niezasadne okazały się bowiem zarzuty naruszenia powagi rzeczy osądzonej, naruszenia zakazu anatocyzmu oraz przedawnienia roszczenia.

Powodowie dochodzili w tym postępowaniu roszczeń, które nie były przedmiotem postępowania toczącego się przed Sądem Okręgowym w Łodzi w sprawie sygn. akt I C 1453/13 ani przed Sądem Apelacyjnym w Łodzi w sprawie sygn. akt I C 1505/13.

Od skapitalizowanych kwot odsetek ustawowych w łącznej wysokości 3.256,95 zł. powodowie wnieśli o zasądzenie odsetek ustawowych dopiero od dnia wniesienia powództwa, czyli zgodnie z treścią art. 482 § 1 k.c. Nie doszło zatem do naruszenia zakazu anatocyzmu.

Powództwo w przedmiotowej sprawie zostało wytoczone w dniu 28 maja 2015 r. Wobec tego roszczenie o zasądzenie odsetek ustawowych za okres trzech lat wstecz, czyli od dnia 27 maja 2012 r. nie uległo przedawnieniu.

Apelację od powyższego wyroku złożyła pozwana J. J., działająca także jako pełnomocnik pozwanego A. P., zaskarżając wyrok w całości.

Skarżący nie wskazali naruszenia konkretnych przepisów prawa. Podnieśli, że nie zgadzają się z rozstrzygnięciem, gdyż:

- pozwani w wykonaniu wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi, sygn. akt I C 1453/13 wpłacili komornikowi egzekwującemu ten wyrok kwoty: 19.022 zł – J. J. i 19.008 zł – A. P., mimo iż nie miał on zasądzonej do spłaty żadnej kwoty, a zatem kwota przez niego wpłacona została bezprawnie wyegzekwowana,
- budzi wątpliwości wyrok Sądu Apelacyjnego, sygn. akt I ACa 1505/13 w punkcie 3a i 3b o podwyższeniu kwot, gdyż wyrok Sądu Okręgowego nie ma takich punktów; z tego powodu kwota w wysokości 15.775 zł wpłacona w wykonaniu tego wyroku na konto powodów podlega zwrotowi i dlatego powodowie nie mogą domagać się żadnych odsetek, tym bardziej, że w stosunku do pozwanej J. J. prawomocny jest jedynie punkt 2a wyroku Sądu Okręgowego, a zatem kwota 9.511 zł została bezprawnie wyegzekwowana przez komornika,
- powodowie nie kwestionowali odsetek zasądzonych przez Sąd Okręgowy, dlatego zgodzili się na ich wysokość,
- roszczenie wynikające z zawartej umowy przedwstępnej sprzedaży nieruchomości zostały w całości prawomocnie rozstrzygnięte przez Sąd Apelacyjny,
- roszczenie o odsetki uległo przedawnieniu,
- pozwani dokonali zapłaty zasądzonych kwot w terminie i nie pozostają w opóźnieniu,
- nie ma podstaw do skapitalizowania odsetek i doliczenia ich do kwoty świadczenia głównego.

W odpowiedzi na apelację powodowie wnieśli o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów zastępstwa adwokackiego od pozwanych na rzecz powodów według norm przepisanych.

Podczas rozprawy apelacyjnej w dniu 14 grudnia 2016 r. pełnomocnik pozwanej poparł apelację i wniósł o zasądzenie kosztów pomocy prawnej udzielonej pozwanej z urzędu, oświadczając, że nie zostały one pokryte w całości ani w części. Pozwana poparła apelację.

Pełnomocnik powodów wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

apelacja jako bezzasadna podlegała oddaleniu.

Skarżący nie podnieśli naruszenia konkretnych przepisów prawa. Z treści złożonej apelacji wynika, że nie kwestionowali oni ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd Rejonowy, nie zgodzili się jednak z oceną prawną dochodzonego przez powodów roszczenia.

Sąd Okręgowy podziela i przyjmuje za własny ustalony przez Sąd Rejonowy stan faktyczny. Ustalenia poczynione przez Sąd Rejonowy nie budzą zastrzeżeń w kontekście zgromadzonego w tej sprawie materiału dowodowego. Wbrew chybnym zarzutom apelacji, Sąd II instancji podzielił także w całości ocenę prawną zgłoszonego przez powodów żądania, dokonaną przez Sąd Rejonowy. Skarżący w apelacji podnieśli argumenty i zarzuty, które zgłosili już przed Sądem I instancji. Żaden z nich nie mógł doprowadzić do zmiany zaskarżonego rozstrzygnięcia.

Oceniając zasadność podniesionych zarzutów wskazać należy w pierwszej kolejności, iż przedmiotem postępowania w tej sprawie było roszczenie odsetkowe. Powodowie dochodzili kwot po 410,97 zł tytułem odsetek ustawowych od kwot po 2.125 zł, stanowiących różnicę pomiędzy kwotami po 7.000 zł, zasądzonymi od każdego z pozwanych przez Sąd Okręgowy w Łodzi wyrokiem wydanym w sprawie I C 1453/13 a kwotami po 4.875 zł, od których wymieniony Sąd zasądził odsetki ustawowe za okres od dnia 27 maja 2012 r. do dnia zapłaty, czyli 22 listopada 2013 r. oraz kwoty po 2.845,98 zł tytułem odsetek ustawowych od kwot po 7.887,50 zł zasądzonych od każdego z pozwanych przez Sąd Apelacyjny w Łodzi wyrokiem wydanym w sprawie I C 1505/13 za okres od dnia 27 maja 2012 r. do dnia zapłaty, czyli 23 kwietnia 2015 r.

Zgłoszone w tym postępowaniu roszczenie odsetkowe nie było przedmiotem ani postępowania toczącego się przed Sądem Okręgowym w Łodzi w sprawie I C 1453/13, ani postępowania, które toczyło się przed Sądem Apelacyjnym w sprawie I C 1505/13, czego skarżący nie zauważają, mimo iż zostało to szczegółowo wyjaśnione w pisemnych motywach zaskarżonego rozstrzygnięcia. Nie mogły zatem odnieść zamierzonego skutku procesowego zarzuty wycelowane w wysokość i zasadność kwot zasądzonych we wskazanych wyrokach. Nie ma także znaczenia, czy skarżący wykonali już zobowiązania z nich wynikające, skoro jak niewadliwie ustalono roszczenie dochodzone w tym postępowaniu dotyczy odsetek w innej wysokości, naliczonych od innych dat i kwot niż roszczenia dochodzone przed Sądem Okręgowym i Apelacyjnym we wskazanych sprawach. Ponad trafny wywód Sądu Rejonowego należy dodać, że gdyby o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami sprawa była w toku albo zostałaby już prawomocnie osądzona, Sąd stosownie do treści art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. powinien odrzucić pozew. Nie zachodziły jednak podstawy do zastosowania wskazanej normy.

Tożsamość roszczenia w rozumieniu wskazanego przepisu zachodzi bowiem jedynie wówczas, gdy identyczne są nie tylko przedmiot, ale i podstawa sporu (tak SN: w post. z 9.06.1971 r., II CZ 59/71, OSNC 1971/12/226, w uzasad. wyroku z 6.12.2007 r., IV CSK 317/07, niepubl.).

Wskazać należy, iż choć w powołanym przepisie użyty został zwrot „o to samo roszczenie”, przyjmuje się powszechnie, że chodzi w nim nie tylko o roszczenie, lecz o wszelkie żądania bez względu na to, co stanowi ich przedmiot. Przy ocenie, czy występuje zawisłość sporu lub prawomocność orzeczenia decydujące znaczenie ma zatem tożsamość stron, tożsamość przedmiotu i tożsamość podstawy sporu lub rozstrzygnięcia (tak też SN: w wyroku z 13.04.2007 r., I CSK 479/06, niepubl., w wyroku z 15.02.2007 r., II CSK 452/06, OSNC-ZD 2008/A/20).

To, że strona występuje z takim samym roszczeniem (np. o odsetki) nie oznacza od razu, że występuje z tym samym roszczeniem, a zatem, że zachodzi powaga rzeczy osądzonej czy zawisłość sporu. W tej sprawie przedmiotem wyrokowania przez Sąd Odwoławczy (w sprawie I C 1505/13) nie mogło być żądanie zasądzenia odsetek od kwoty 7.887,50 zł, stanowiącej różnicę pomiędzy kwotą zasądzoną przez Sąd Okręgowy w Łodzi w sprawie sygn. akt I C 1453/13 a kwotą objętą orzeczeniem Sądu drugiej instancji, gdyż zarówno M. P. jak i J. K. nie wnosili o orzeczenie odsetek ustawowych od kwoty 325.000 zł z tytułu zwrotu nakładów na nieruchomości.

Trzeba w tym miejscu dodać, że art. 321 § 1 k.p.c. stanowi, że Sąd nie może wyrokować co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem ani zasądzać ponad żądanie. Określa on granice wyrokowania w procesie. Jeżeli więc z przytoczonych przez stronę powodową okoliczności faktycznych wynika, że przysługuje mu jeszcze inne - poza żądanym - roszczenie,

Sąd nie może wyrokować co do tego roszczenia. W świetle wskazanego unormowania, Sąd jest związany żądaniem i jego podstawą faktyczną. W konsekwencji, Sąd nie może - wbrew żądaniu pozwu - zasądzić czegoś jakościowo innego albo w większym rozmiarze lub uwzględnić powództwa na innej podstawie faktycznej niż wskazana przez powoda. Skoro, jak już wskazano, zgłoszone w tym postępowaniu roszczenie odsetkowe nie było rozpoznawane ani przez Sąd Okręgowy w sprawie I C 1453/13, ani przez Sąd Apelacyjny w sprawie I C 1505/13, bo nie zostało ono zgłoszone - to chybiony jest zarzut skarżących, że roszczenia wynikające z zawartej umowy przedwstępnej sprzedaży nieruchomości zostały w całości prawomocnie rozstrzygnięte przez Sąd Apelacyjny. Nie ma też powodów, dla których powodowie mieliby zrezygnować z przysługującego im roszczenia odsetkowego.

Z chwilą nadejścia terminu spełnienia świadczenia wierzyciel uzyskuje możliwość żądania od dłużnika spełnienia świadczenia, a dłużnik powinien to żądanie zaspokoić. Skutkiem niespełnienia świadczenia w terminie jest opóźnienie dłużnika, a w każdym wypadku opóźnienia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, jak wynika z art. 481 § 1 k.c., wierzyciel może żądać świadczenia ubocznego w postaci odsetek za opóźnienie. Odsetki te należą się za cały czas opóźnienia, począwszy od dnia wymagalności długu. Przepis art. 481 § 1 k.c. obciąża dłużnika obowiązkiem zapłaty odsetek bez względu na przyczyny uchybienia terminowi płatności sumy głównej. Sam fakt opóźnienia przesądza więc o tym, że wierzycielowi należą się odsetki. Odsetki te stają się wymagalne z upływem pierwszego dnia od terminu wymagalności roszczenia głównego, z tym że w pierwszym dniu opóźnienia powstaje roszczenie tylko o odsetki za ten dzień. W razie dalszego opóźnienia proces powstawania tego roszczenia toczy się dalej; wierzyciel nabywa prawo do odsetek oddzielnie za każdy kolejny dzień przez cały czas opóźnienia. Odsetki uzyskują tym samym samodzielność w zakresie wymagalności roszczenia i jego przedawnienia. Roszczenie to staje się wymagalne osobno w każdym dniu opóźnienia i w związku z tym przedawnia się osobno za każdy dzień opóźnienia (por. uchwały SN z 5.04.1991 r.: III CZP 20/91, OSNCP 1991/10-12/120 i III CZP 21/91, OSNCP 1991/10-12/121).

Wobec powyższych rozważań Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że nieskuteczny jest zarzut przedawnienia roszczenia odsetkowego. Odsetki traktować należy jako świadczenie okresowe i co do zasady dotyczy ich trzyletni okres przedawnienia. Zgodnie z art. 120 § 1 zd. 1 k.c. bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stało się wymagalne. Zgodzić się należy z utrwalonym w doktrynie prawa cywilnego poglądem, wedle którego przez wymagalność roszczenia powinno się rozumieć dzień, w którym dłużnik może (i powinien) spełnić świadczenie zgodnie z treścią zobowiązania, zaś z drugiej strony wierzyciel może postawić skuteczne żądanie, aby dłużnik uczynił zadość jego roszczeniu.

Dla porządku wypada zasygnalizować, że samo podniesienie zarzutu przedawnienia nie przesądza jeszcze w sposób definitywny o oddaleniu powództwa. Przed podjęciem takiej decyzji Sąd musi sprawdzić, czy twierdzenie pozwanego o upływie terminu znajduje uzasadnienie w okolicznościach prawnych i faktycznych. Jak słusznie zauważył Sąd Najwyższy (wyrok SN z 6.02.2002 r., V CKN 883/00, LEX nr 54352) „art. 117 § 2 mówi tylko o skutku przedawnienia (...) a nie o jego przesłankach i terminach. Zastosowanie tego przepisu następuje w konsekwencji ustalenia (w oparciu o prawidłowo ustaloną podstawę faktyczną i prawną), że przedawnienie nastąpiło”.

Prawidłowa była wobec powyższego konstatacja Sądu I instancji, że roszczenie dochodzone przez stronę powodową nie uległo przedawnieniu. Powodowie dochodzili bowiem kwot po 410,97 zł tytułem odsetek ustawowych za okres od dnia 27 maja 2012 r. do dnia zapłaty, czyli do dnia 22.11.2013 r. oraz kwot po 2.845,98 zł tytułem odsetek ustawowych za okres od 27 maja 2012 r. do dnia zapłaty, czyli do dnia 23.04.2015 r. Powództwo wytoczono zaś w dniu 28.05.2015 r., żądając odsetek od zaległych skapitalizowanych odsetek od dnia wniesienia pozwu. Nie doszło zatem także do naruszenia art. 482 § 1 k.c.

Reasumując: w ocenie Sądu Okręgowego zarzuty skarżących mają charakter jedynie polemiczny z prawidłowymi ustaleniami Sądu I instancji i trafną oceną prawną dochodzonego przez powodów roszczenia. Przy jednoczesnym nieuwzględnieniu okoliczności, które podlegają uwzględnieniu w postępowaniu odwoławczym z urzędu, apelacja jako bezzasadna podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie przepisu art. 98 § 1 i 3 k.p.c., zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sporu, zasądając od każdego z pozwanych na rzecz każdego z powodów kwoty po 600 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego. W tej sprawie między współuczestnikami brak jest materialnoprawnej więzi. Powodowie wystąpili po jednej ze stron procesu wyłącznie z własnej woli. Skoro zatem strona powodowa postanowiła skumulować w jednym powództwie kilka odrębnych roszczeń procesowych, to wystąpiło w niej tyle różnych przedmiotów sporu, ilu jest współuczestników (zob. post. SN z 2.07.2009 r., II UZ 21/09, LEX nr 536853). W przypadku czynnego współuczestnictwa formalnego, tak jak to miało miejsce w tej sprawie, każdy współuczestnik uiszcza opłatę oddzielnie, stosownie do swojego roszczenia lub zobowiązania i od każdego z nich jak i na rzecz każdego z nich Sąd może zasądzić koszty procesu w pełnej wysokości. Ponadto, w braku wężła solidarności pomiędzy współuczestnikami rozliczenie kosztów powinno nastąpić indywidualnie (por. art. 105 § 2 k.p.c. a contrario) (zob. post. SN z 4.02.1966 r., II PZ 5/66, OSNC 1966/7-8/137). Na koszty postępowania apelacyjnego złożyło się wynagrodzenie fachowego pełnomocnika powodów w osobie adwokata ustalone w oparciu o § 2 pkt 3 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1800).

Sąd Okręgowy przyznał i nakazał wypłacić na rzecz ustanowionego z urzędu pełnomocnika pozwanej adw. A. U. ze Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Łodzi–Widzewa w Łodzi kwotę 738 zł, obejmującą podatek VAT w wysokości 23%. Wysokość kosztów nieopłaconej pomocy prawnej ustalono na podstawie § 4 ust. 1 i 3 w zw. z § 8 pkt 3 oraz § 16 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22.10.2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2015 r., poz. 1801).